

 ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼
ਧਰਮ ਪ੍ਰਵਾਨਾ

 ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼
ਧਰਮ ਪ੍ਰਵਾਨਾਂ

ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼
ਟਿਕ ਕਮਾਰ

ਕੀ ਕਰੀਏ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤਾਂ ਪਾਲਣਾ ਹੀ ਹੈ । ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਬੱਸ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਡੁੱਭ ਜਿਹੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵੱਸ ਕੰਮ ਕਰਨਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਹਾਲਾਤ ਤਾਂ ਬੰਧੂਆਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੇ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਬੱਸ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਚੰਗਾ ਕੰਪੜਾ ਪਾਇਆ ਹੀ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੋ ਗੁਣਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ । ਨਿਆਂ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ । ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਕਾਹਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ। “

ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼
ਰਮਿੰਦਰ ਰੰਮੀ

ਮੰਤਰਗਾਮਸਟੀ ਸਾਹਿਬ ਸਾਂਝਾ

ਵੱਸੋ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਵਿਤਾ ਸ਼ਿਲਪੀ

(ਘਾਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪਿਆ ਮੈਨ)

ਯੋਗਦਾਨ 10-08-2023, 23-08-2023 ਤੱਕ ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਜਥੇ, ਭਾਰਤ 7-30 ਸਾਝ

ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸੰਗ ਸੰਸਥਾ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਡਾ. ਮੰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਸਾਧਵੀ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ
ਸੰਪਾਦਕ

ਡਾ. ਸਾਧਵੀ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਣ
ਸੰਪਾਦਕ

ਸਾਧਵੀ ਸਿੰਘ
ਸਾਧਵੀ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਹਿਸੂਸ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਹਿਸੂਸ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਹਿਸੂਸ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਹਿਸੂਸ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਹਿਸੂਸ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਮੰਤ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਹਿਸੂਸ

ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼
 ਟਿੱਬ ਕਮਾਜ਼

ਕੌਰ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਤੇ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦੱਸਿਆ। ਜਮਾਤ ਹੇਠੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਭਿਜੋਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਮੈਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਦਿਵਾਨਾ' ਕਵਿਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਰਵ ਜੀਤ ਨੇ 'ਤਿਰੰਗੇ ਝੰਡੇ' ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਯੂ.ਕੇ.ਜੀ. ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਸਮੂਹ ਗਾਣਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਐੱਲ.ਕੇ.ਜੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਯਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਤਿੰਨ ਰੰਗ ਕਾ ਝੰਡਾ' ਕਵਿਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਮਾਤ ਨਰਸਰੀ, ਐੱਲ.ਕੇ.ਜੀ. ਅਤੇ ਯੂ.ਕੇ.ਜੀ. ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਗਾਣਿਆਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਡਾਂਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਦੂਜੀ, ਤੀਜੀ ਤੇ ਛੇਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀ ਡਾਂਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜਮਾਤ ਨਰਸਰੀ, ਐੱਲ.ਕੇ.ਜੀ. ਅਤੇ ਯੂ.ਕੇ.ਜੀ. ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਾਕਾਂ ਪਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਤੇ ਛੇਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੋਡਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਐਮ.ਡੀ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪਿਰੰਸੀਪਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪਿਰੰਸੀਪਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੁਬੀਨਾ ਧੀਰ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ 79ਵਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ।

ਆਜ਼ਾਦੀ

ਜ਼ਾਲਮ ਖੜਾ ਹਵਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਵਿਚ, ਆਖੇ: “ਪਿੰਜਰਾ ਸੁਹਣਾ।”
 “ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਾਂ: ਕਿੰਨਾ ਹੈ ਮਨਮੁਹਣਾ?”
 “ਪਰ ਤੋਂ ਹੀਨ ਧਰਾ ਦੇ ਕੈਦੀ, ਓ ਮੁਰਖ! ਦਿਲ ਕਰੜੇ
 ਉੱਡਣ ਹਾਰੇ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਇਹ, ਸੋਹਣਾ ਹੈ ਜਿੰਦ ਕੁਹਣਾ।”

ਸੰਤ-ਕਵੀ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ (1872-1957) ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਵਿ-ਸਤਰਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ‘ਲਿਬਰਟੀ’ ਜਾਂ ‘ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਸ’ ਦਾ ਪਰਿਆਏ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ/ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ। ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਚਰਚਿਤ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਜੀਨ ਜੈਕ ਰੂਸੋ ਦੀ ਇਹ ਪੰਕਤੀ ਵੀ ਧਿਆਨਯੋਗ ਹੈ: “ਆਦਮੀ ਪੈਦਾ ਤਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਹਰ ਥਾਂ ਉਹ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।” ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ 15 ਅਗਸਤ 1947 ਦੇ ਦਿਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਰੀਬ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ‘ਚ ਜਿੱਥੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ, ਉੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਗ਼ੈਰ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਤੋਂ ਸਰੀਰਕ ਮੁਕਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿੰ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, “ਆਰਥਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਔਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ।” ਵਿਅਕਤੀ ਸਵੈਮਾਣ, ਸਵੈਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸਵੈਇੱਛਾ ਨਾਲ ਜੀਅ ਸਕੇ, ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕੇ, ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰ ਸਕੇ- ਇਹ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੁਤਰ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਵੈਮਾਣ, ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ (1469-1539) ਨੇ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਕੇ ਜਿਉਣ, ਭਾਵ ਪਰਤੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਹਰਾਮ ਥਾਣ ਦੇ ਤੁੱਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥਾਂ-ਪੁਰ-ਥਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤੁ ਲਥੀ ਜਾਇ॥
 ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ॥ (ਪੰਨਾ 142)

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਆਦਰਸ਼ਕ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੀ ਹੈ:

ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ॥
 (ਪੰਨਾ 1427)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਵਿੱਚ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜਿਆਂ-ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋ- ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ (ਏ ਭੂਪਤਿ ਸਭ ਦਿਵਸੁ ਚਾਹਿ ਕੇ ਝੂਠੇ ਕਰਤ ਦਿਵਾਜਾ...) ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਿਣ-ਭੰਗਰਤਾ ਜਾਂ ਬੁੜ ਚਿਰੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ-ਕਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਰਦ ਦੀ ਗੁਲਾਮ, ਪਿਛਾਂਹਖਿੱਚੂ ਅਤੇ ਅਬਲਾ ਆਦਿ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਬੰਧੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ:

ਸੇ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ
 ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨੁ॥ (ਪੰਨਾ 473)

ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਮੌਤ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ‘ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ’ (1621-1675 ਈ.) ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਆਨ, ਬਾਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿਲਕ ਤੇ ਜੰਝੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਆਹੂਤੀ ਤੱਕ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਕਲਜੁਗ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸਾਕਾ ਸੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਦੂਜੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਜੋ ਪਰਚਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਜਾਬਰ ਕਹਿ ਕੇ ਲਹਿਰਾਇਆ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (1666-1708 ਈ.) ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੂੜ੍ਹੀ ਇਬਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਆ। ਗੁਰੂ-ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦੀਆ ਦਾ ਜੋ ਲੰਮਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਦਾ ਮੂਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸੂਤਰ ਹੀ ਸੀ। ਸਾਂਝਾਪਣ, ਏਕਤਾ, ਸਮਾਨਤਾ, ਬਰਾਬਰੀਅਤਾ, ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਆਦਿ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਦਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਸੋਚ, ਆਜ਼ਾਦ ਖਿਆਲ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਿੰਜਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਨੀਲ ਗਗਨ ਵਿਚ ਉੱਚੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾਉਣ ਦਿਓ, ਐਕੁਏਰੀਅਮ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰਾਂ/ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਪਣ ਦਿਓ, ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਕੈਦ ਤਿਤਲੀਆਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਉੱਤੇ ਮੰਡਰਾਉਣ ਦਿਓ, ਸਰਕਸਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾੜੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ-ਬੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੁੜੰਗੇ ਲਾਉਣ ਦਿਓ- ਫਿਰ ਵੇਖੋ, ਇਹ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਨਿੱਘ/ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਨੇ... ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵਿੰਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (1905-1978 ਈ.) ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ ‘ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਤੇਰੇ ਗਿਰਾਂ’ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:

ਲੈ ਲੈ ਆਪਣੀ ਨੜੀ ਨਵਾਬੀ
 ਦੇਹ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ।

ਜਿਥੇ ਵੀਰ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ
 ਸਿਰੋਂ ਮਾਰ ਧੁੱਪੇ ਸੁੱਟ ਜਾਂਦੇ।

ਜਿਥੇ ਲੱਖ ਮਣਾਂ ਦਾ ਲੋਹਿਆ
 ਜੰਜੀਰਾਂ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਹੋਇਆ।

ਜਿਥੇ ਸ਼ਾਇਰ ਬੋਲ ਸੱਕਣ
 ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਘੁੰਡੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹ ਨਾ ਸੱਕਣ।

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਐਸੀ ਥਾਂ...
 ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਤੇਰੇ ਗਿਰਾਂ।

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਸਰੀਰਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਅੰਕੁਸ਼ ਲਾ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਦਾਜ ਦੇ ਲੋਭੀ ਬਣ ਕੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਆਤਮਹੱਤਿਆਵਾਂ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਪੈਸੇ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਕੇ ਸਕੇ-ਸਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤੇ ਤੋੜ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਭਰੂਣ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨੰਨ੍ਹੀਆਂ ਕੰਜਕਾਂ ਤੋਂ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਕੁਹਾੜੇ ਚਲਾ ਕੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਜੀਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਕਰੀਨ (ਇੰਟਰਨੈੱਟ) ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸੰਬੰਧ ਤੋੜ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਹੀ ਮੰਨ ਬੈਠੇ ਹਾਂ... ਇਹ ਕੋਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ! ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ, ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈਏ! ਸਭ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇਈਏ! ‘ਜੀਓ ਤੇ ਜੀਣ ਦਿਓ’ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰੀਏ!! ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਵਿ-ਪੰਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਚੇਤੇ ਰੱਖੀਏ:

ਸਾਨੂੰ ਰੱਖ ਸੁਤੰਤਰ ਦਾਤੇ
 ਬੰਦੀ ਸਾਥੋਂ ਦੂਰ ਰਹੇ।

ਪਰਤੰਤਰ ਨਾ ਕਦੇ ਕਰਾਵੀਂ
 ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਾ ਸਦਾ ਸ਼ਊਰ ਰਹੇ।...

ਜੰਗਲ ਵਾਸਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਦੇਵੀਂ
 ਮਾੜੀ ਮਹਲ ਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦਈਂ।

ਤਨ ਨੂੰ ਕੱਜਣ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲੇ
 ਪਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕਦੇ ਨਾ ਖੱਸ ਲਈਂ।

ਜੀਵੇ ਧਰਤੀ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ

ਜੀਵੇ ਧਰਤੀ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ,
 ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਬੀਜੇ ਚਾਵਾਂ ਦੀ ।
 ਅੱਜ ਟੁੱਟ ਕੇ ਤੰਦੇ ਤੰਦ ਹੋਈ,
 ਇਹਦੇ ਤੇਜ਼ ਧੜਕਦੇ ਸਾਹਵਾਂ ਦੀ ।

ਓਧਰ ਵੀ ਪੀੜਾਂ, ਘੱਟ ਨਹੀਂ,
 ਏਧਰ ਵੀ ਸੁਪਨ ਕਰੰਡੇ ਗਏ ।
 ਸੁਰਜ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੁੰਦਿਆਂ ਹੀ,
 ਅਸੀਂ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਵੰਡੇ ਗਏ ।

ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲੱਭਦੇ ਰਹੇ,
 ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ।
 ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਨਾਗਾਂ ਵੱਸ ਪਾ ਕੇ,
 ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਹਵਾ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ।

ਤੀਜੇ ਦੀ ਚੁੱਕਣਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ,
 ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਬੈਠੇ ਸਾਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ।
 ਨੇਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਗਲੀਆਂ ਛਾਣਦਿਆਂ,
 ਭੁੱਲੇ ਜਾਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਥੋੜਾਂ ਨੂੰ ।

ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਕਚੀਚੀਆਂ ਵੱਟਦੇ ਰਹੇ,
 ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਭਰੋੱਪਣ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ।
 ਤੇ ਸਵਾਹ ਦੀਆਂ ਪੁੜੀਆਂ ਸਾਂਭਦਿਆਂ,
 ਸਾਡਾ ਘਿਉ ਦਾ ਪੀਪਾ ਭੁੱਲੁ ਗਿਆ ।

ਮਹੁਰੇ ਦਾ ਵਣਜ ਵਿਹਾਜਦਿਆਂ,
 ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਖੰਡ ਦੀ ਬੋਰੀ ਗਈ ।
 ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਦੇ ਗਏ,
 ਇਹ ਨਾਗਣ ਜਿੱਧਰ ਤੇਰੀ ਗਈ ।

ਵੰਝਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਤੇਪਾਂ ਨੇ,
 ਜੋ ਬੋਲ ਉਚਾਰੇ, ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ।
 ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਣਵਾਦੇ ਨੂੰ,
 ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਪੈਣੀਓਂ ਪੁਣਦੇ ਰਹੇ ।

ਮਿਹਣੇ ਦਰ ਮਿਹਣੇ ਦੋਂਦੇ ਰਹੇ,
 ਅਸੀਂ ਆਹ ਕੀਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਕੀਤਾ ।
 ਅੱਗਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦਿਆਂ,
 ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਵਕਤ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ।

ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਖਿੜੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਨੂੰ,
 ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਾਹ ਕੀਤਾ ।
 ਰਲ ਜੀਣ ਮਰਨ ਦੀ ਰਹਿਤਲ ਨੂੰ,
 ਅਸੀਂ ਹੱਥੀਂ ਆਪ ਜ਼ਿਬਾਹ ਕੀਤਾ ।

ਅਸੀਂ ਸਾਂਝੇ ਚੰਨ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰ,
 ਬੱਸ ਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਚ ਗਏ ।
 ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਪੁੰਜੀ ਨੂੰ,
 ਐਟਮ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਖ਼ਰਚ ਗਏ ।

ਅਸੀਂ ਭਰ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ,
 ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਲੀਕਾਂ ਵਾਹ ਲਈਆਂ ।
 ਧੁੱਪਾਂ ਤੇ ਛਾਵਾਂ ਵੰਡ ਲਈਆਂ,
 ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੰਜੀਆਂ ਡਾਹ ਲਈਆਂ ।

ਅਸੀਂ ਵੰਡਦੇ ਵੰਡਦੇ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਾਂ,
 ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਂਝੀ ਰਹੀ ।
 ਪਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੀਕਰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ,
 ਇਹ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪੋਂ ਵਾਂਝੀ ਰਹੀ ।

ਸਾਨੂੰ ਛਲਦੀ, ਦਲਦੀ, ਮਲਦੀ ਰਹੀ,
 ਚੱਕੀ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਬੇਕਿਰਕ ਜਹੀ ।
 ਸਾਹਾਂ ਦੇ ਆਟੇ ਵਿਚ ਰਲ ਗਈ,
 ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੁਝ ਕਿਰਕ ਜਹੀ ।

ਚਾਵਾਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ, ਸਾਹਵਾਂ ਵਿਚ,
 ਗਲਘੋਟੂ ਧੂੰਆਂ ਆ ਵੜਿਆ ।
 ਸਾਡੇ ਨੀਲ-ਬਲੌਰੀ ਅੰਬਰਾਂ ਤੇ,
 ਦਿਨ ਦੀਵੀਂ ਕਾਲਾ ਚੰਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ।

ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਸਹਿਮ ਗਈ,
 ਸੁਪਨੇ ਵੀ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਦੇ ਰਹੇ ।
 ਅਸੀਂ ਰੱਸੀਆਂ ਦੇ ਸੱਪ ਮਾਰਨ ਲਈ,
 ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤਾਈਂ ਡੰਗਦੇ ਰਹੇ ।

ਅਕਲਾਂ ਨੂੰ ਜੰਦਰੇ ਮਾਰ ਲਏ,
 ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਖਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ।
 ਨੇਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਝੱਗੋ ਝੱਗ ਹੋ ਕੇ,
 ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮੰਦੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ।

ਸਰਹੱਦਾਂ, ਹੱਦਾਂ ਬਾਲ ਬਾਲ,
 ਅਸੀਂ ਲੜ ਲੜ ਮਰ ਮਰ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
 ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰ ਸਾੜ ਸਾੜ,
 ਅਸੀਂ ਕੋਲੇ ਕਰ ਕਰ ਵੇਖ ਲਿਆ ।

ਇਸ ਅਗਨ ਖੇਡ ਵਿਚ ਹਰ ਵਾਰੀ,
 ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਸੀ ਜੀਅ ਮਰਦਾ ।
 ਜੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ,
 ਰਾਵੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕੀਹ ਕਰਦਾ?

ਸਤਿਲੁਜ ਤੇ ਬਿਆਸ ਉਦਾਸ ਜਹੇ,
 ਜੇਹਲਮ ਨੂੰ ਮਿਲਣੋਂ ਡਰਦੇ ਰਹੇ ।
 ਸੋਹਣੀ ਦੇ ਝਨਾਂ ਨੂੰ ਤਰਨ ਲਈ,
 ਮਹੀਂਵਾਲ ਤਰਸ ਕੇ ਮਰਦੇ ਰਹੇ ।

ਦੋ ਚੁੱਲਿਆਂ ਤੇ ਇੱਕ ਟੱਬਰ ਦੀ,
 ‘ਕੱਠੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਰੋਟੀ ਸੀ ।
 ਵਿਚਕਾਰੇ ਬਲਦੀ ਲੀਕ ਜੇਹੀ,
 ਗੋਰੇ ਦੀ ਨੀਅਤ ਖੋਟੀ ਸੀ ।

ਅਸੀਂ ਨਫ਼ਰਤ ਨਫ਼ਰਤ ਖੇਡਦਿਆਂ,
 ਪਿਆਰਾਂ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਗਏ ।
 ਅਸੀਂ ਕਣਕ ਕਪਾਹਾਂ ਵੇਚ ਵੇਚ,
 ਤੀਜੇ ਹੱਥ ਬਣ ਹਥਿਆਰ ਗਏ ।

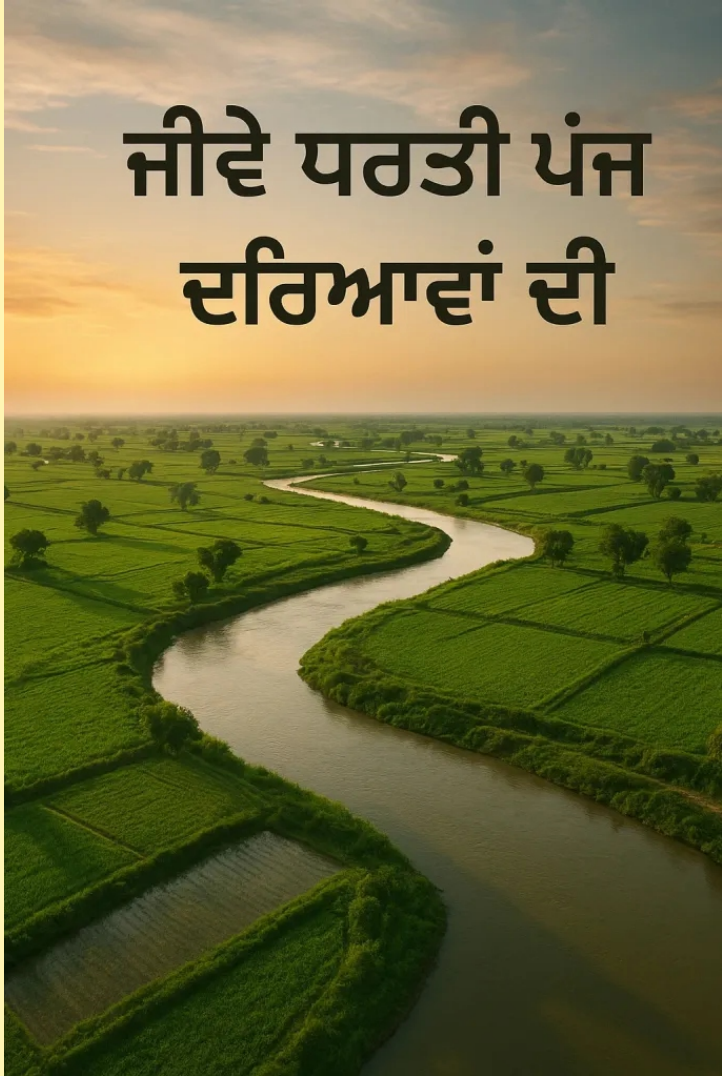
ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ,
 ਧਰਤੀ ਦੇ ਖੇਖਣਹਾਰਾਂ ਤੋਂ ।
 ਇਹ ਪਾਣੀ ਸੁੱਚੇ ਰੱਖਣੇ ਨੇ,
 ਹੁਣ ਰੱਤ ਦੇ ਵਣਜ ਵਪਾਰਾਂ ਤੋਂ ।

ਅਸੀਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਵਾਂਗ,
 ਲੈਣੀ ਏ ਗੂੜ੍ਹਤੀ ਦੁੱਲੇ ਤੋਂ ।
 ਤੇ ਸਾਂਝੀ ਲੋਕ ਵਿਰਾਸਤ ਲਈ,
 ਖਾਣੀ ਏ ਬੁਰਕੀ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ।

ਅਸੀਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਹਾਂ,
 ਤੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਵੀ ਹਾਂ ।
 ਅੱਜ ਕਿੱਦਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਜਾਈਏ,
 ਕਲਬੂਤ ਅਲੱਗ, ਇੱਕ ਜਾਨ ਵੀ ਹਾਂ ।

ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਕੁਝੱਤਣ ਪੀ ਪੀ ਕੇ,
 ਹੁਣ ਜਾਨ ਨੂੰ ਸੁਲੀ ਟੰਗਣਾ ਨਹੀਂ ।
 ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸੁਭ ਖ਼ੈਰ ਬਿਨਾਂ,
 ਹੁਣ ਜੀਭੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਮੰਗਣਾ ਨਹੀਂ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਦਰਿਆਈ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ,
 ਹੁਣ ਸਾਂਝੀ ਧੜਕਣ ਬਰ ਆਵੇ ।
 ਤੇ ਰਿਸ਼ਮ ਰੁਪਹਿਲੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ,
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੌਹ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਵੇ ।

ਜੀਵੇ ਧਰਤੀ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ

